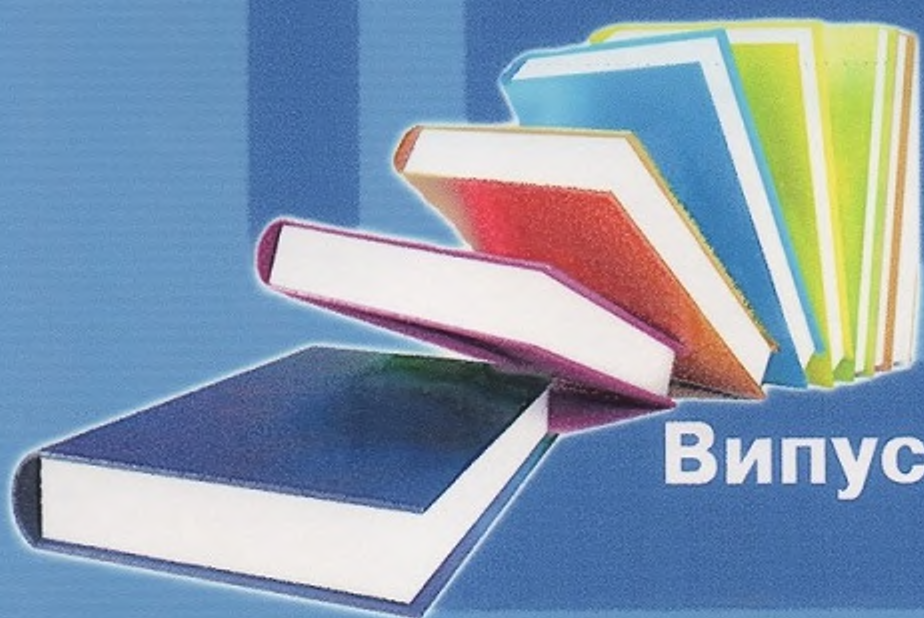

*Кам'янець-Подільський
національний університет імені Івана Огієнка,
Інститут педагогіки НАПН України*

Педагогічна освіта: теорія і практика

Збірник наукових праць

Випуск 22 (1–2017)
Частина 2

ISSN 2309-9763

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІСНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Педагогічна освіта: теорія і практика

Збірник наукових праць

Випуск 22 (1-2017)

Частина 2

м. Кам'янець-Подільський
2017

Рецензенти:

Коссаковський Едвард, доктор, професор, Краківська академія мистецтв ім. Яна Матейка, м. Краків, Польща; **Рокачук В.В.**, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник, Інститут культурної спадщини АН Молдови, м. Кишинів, Молдова; **Тарасенко Г.С.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, м. Вінниця, Україна; **Чепіль М.М.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький педагогічний університет імені І. Франка, м. Дрогобич, Україна.

Рекомендовано до друку рішеннями вчених рад Інституту педагогіки НАПН України

(протокол № 4 від 27.04.2017 р.).

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(протокол № 4 від 04.04.2017 р.).

Міжнародна редакційна колегія:

О.М. Топузов, директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; **Л.Д. Березівська**, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О.Сухомлинського НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; **М.В. Головка**, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент; **М.С. Ващуленко**, дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; **Н.П. Дічек**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу історії педагогіки Інституту педагогіки НАПН України; **Т.М. Засєкіна**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України; **Уршуля Груца-Мьонскі**, доктор гуманітарних наук, Жешівський університет, м. Жешів, Польща; **Л.М. Калініна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України; **В.М. Лабунець**, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (головний редактор); **І.О. Кучинська**, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (заступник головного редактора); **Н.В. Гудима**, кандидат філологічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (відповідальний секретар); **Н.В. Мелекесцева**, кандидат філологічних наук, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (мовний редактор); **Януш Мьонско**, доктор габілітований, професор надзвичайний, Жешівський університет, м. Жешів, Польща; **М.А. Печенюк**, кандидат педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **Л.М. Восвідко**, кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **Н.В. Бахмат**, кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Міжнародна наукова рада:

О.Д. Баженова, доктор мистецтвознавства, професор, Білоруський державний університет, м. Мінськ, Білорусь; **Земба Беата Анна**, доктор гуманітарних наук, Інститут педагогіки Жешівського університету, м. Жешів, Польща; **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, завідувач кафедри соціальної педагогіки, Інститут педагогіки Жешівського університету, м. Жешів, Польща; **І.М. Конет**, доктор фізико-математичних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **О.І. Локишина**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України; **О.М. Онаць**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України; **Пйотр Яргуш**, професор, Директор Інституту малярства і художнього виховання, Педагогічний університет імені Комісії національної освіти, м. Краків, Польща; **О.І. Пометун**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України; **Н.О. Урсу**, доктор мистецтвознавства, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип.22 (1-2017). – Ч.2. – Кам'янець-Подільський, 2017. – 348 с.

У збірнику наукових праць висвітлюються найбільш актуальні проблеми сучасної педагогіки та методик у галузі вищої освіти, старшої, основної, початкової школи та дошкільця. Представлено широкий спектр наукових розробок українських і закордонних дослідників.

Збірник наукових праць адресовано науковцям, педагогам, докторантам і аспірантам, студентам, усім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку педагогічної науки.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 15071-3643Р» Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика» 24.04.2009 р.

Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. №1328).

За достовірність фактів, назв, дат, посилань та літературних джерел тощо відповідальність несуть автори.

Редколегія та видавництво не завжди поділяють їхні погляди.

<i>Тамара Ситник</i> ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ У КЛАСІ СОЛЬНОГО СПІВУ	94
<i>Олена Тарківська-Нагиналюк</i> ПОНЯТТЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ЧУТТЯ: ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЙ.....	100
<i>Олена Теплова</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО ФАХУ ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКИХ ВИКОНАВСЬКИХ ПРАКТИК	106
<i>Тамара Турчин</i> ДЕЯКІ ФУНКЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....	111
<i>Наталя Урсу</i> ДОНАТОРИ ДОМІНІКАНСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ НА ЗЕМЛЯХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ.....	116
<i>Віталій Форостюк</i> ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ВНЗ УКРАЇНИ (XX-XXI СТ.)	125
<i>Світлана Чайка</i> ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ	130
<i>Чен Люсін</i> ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОМАНСОВОЇ ЛІРИКИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	134
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ І ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ	
<i>Надія Ашишок</i> ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ В КОМУНІКАТИВНІЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНЯТ	141
<i>Сергій Бабюк</i> ВИХОВАННЯ СВІДОМОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЮ ТЕХНОЛОГІЄЮ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І СІМ'Ї.....	146
<i>Тетяна Бабюк</i> ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО МОТИВОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	152
<i>Світлана Бурсова, Ірина Каранузова</i> РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ П. ІВАНОВА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	159
<i>Галина Ватаманюк</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СПРИЙНЯТТЯ ХУДОЖНІХ КАРТИН.....	164
<i>Наталія Горонаха</i> ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	171
<i>Тетяна Іщук, Надія Мазуренок</i> РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	177

УДК [378.147:373.2.011.3-051]:376-056

*Наталія Горонаха
Nataliia Horopakha***ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ****THE FORMATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS'
WILLINGNESS TO WORK WITH GIFTED CHILDREN**

У статті розглянуто проблему формування у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку готовності до роботи з обдарованими дітьми. Обґрунтовано необхідність використання інтерактивних форм та методів навчання для формування у майбутніх вихователів дошкільного закладу професійних та особистісних якостей, важливих для роботи з обдарованими дітьми.

Ключові слова: обдарованість, готовність, Я-концепція, інтерактивні методи навчання, інтерактивна дискусія метод «ажурна пилка», мультимедійна лекція.

Важливим завданням дошкільного закладу є сприяння розвитку особистості кожної дитини, розкриття її індивідуальності, забезпечення емоційного та фізичного благополуччя. Це передбачає, як один із аспектів, створення умов для раннього виявлення та розвитку дитячої обдарованості. Довгий час практика суспільного виховання не тільки дітей дошкільного віку, а й школярів не передбачала широкого розв'язання цього завдання. У загальній масі вихованців обдарована дитина сприймалась як щось виняткове, що випадає із впливу загальнопедагогічних принципів та закономірностей. При цьому яскраво відчувалося особливе ставлення до дитини, у якої рано виявлявся певний таланти, як з боку людей, які її оточують, так з боку суспільства загалом. І це ставлення швидше може бути сохарактеризоване як негативне, ніж як позитивне. Навіть відоме слово «вундеркінд», яким прийнято називати обдаровану дитину, звучить у побуті частіше іронічно, ніж шанобливо.

Досить тривалий період виявлення і розвиток ранньої обдарованості залишалося тільки науковою, так би мовити, лабораторною проблемою, далекою від масової практики суспільного дошкільного виховання. Поряд з цим у психологічній науці інтерес до проблеми ранньої обдарованості неухильно зростає. Багато авторів вказують на виключно важливе значення дошкільного віку для розвитку обдарованості та творчості (П. Торренс, Б. Блум, Л. Венгер, О. Матюшкін [7], О. Савенков [9]).

Справжньої державної ваги проблема розвитку дитячої обдарованості набула з перших років розбудови незалежної України. Вже у прийнятій у 1993 році державній національній програмі розвитку освіти «Освіта» (Україна XXI сторіччя) [4] серед пріоритетних визначене завдання своєчасного виявлення ранньої обдарованості та забезпечення умов для розвитку талановитих дітей. Зокрема, підкреслювалася необхідність розробки методик діагностування рівня обдарованості дітей 3-7 років, створення спеціальних програм навчання і розвитку обдарованих дітей та організації у дошкільних закладах груп для виховання обдарованих дітей (груп випереджувального розвитку; груп, що мають певну спрямованість: естетичного, гуманітарного, математичного тощо спрямування), організації факультативної, гурткової та студійної роботи. Серед іншого поставлене і завдання підготовки вихователів до роботи з обдарованими дітьми.

Аналіз наукових джерел підтверджує, що питання формування у педагогів, у тому числі й вихователів дітей дошкільного віку, готовності до вияву та підтримки обдарованих дітей торкаються чимало авторів. Зокрема, більшість дослідників проблеми дитячої обдарованості

приходять до висновку, що розвиток здібностей та творчого потенціалу дітей значно залежить від ставлення до них дорослих (вихователів, батьків), прийняття їх такими, як вони є, допомоги та підтримки. На цьому наголошує І. Іщенко [6], визначаючи головні педагогічні умови розвитку інтелектуальної та творчої обдарованості дітей 4-6 років. Спостереження О. Белової [2] свідчать, що у ранньому віці діти часто приховують свої здібності, якщо значимі для них дорослі не цінують їх як належне. Такі діти швидко привчаються вести себе «як усі», особливо в умовах дошкільних закладів, де схвалюється відповідність нормі, а ненормативна поведінка найчастіше засуджується без усякого аналізу її мотивів.

На думку В. Слущького [8, с. 10], основою готовності до роботи з обдарованими дітьми є наявність у педагога низки особистісних та професійних якостей, зокрема чуйності та доброзичливості, високого рівня власного інтелектуального розвитку, динамічного характеру та почуття гумору. Важливі також позитивна Я-концепція, впевненість у собі, зрілість та емоційна стабільність, які допомагають вихователю уникнути багатьох негативних моментів у налагодженні взаємин із обдарованими вихованцями.

Очолюваний О. Кононко колектив науковців звертає увагу на проблему розвитку дитячої обдарованості у зв'язку з розробкою програми розвитку дитини дошкільного віку [1]. Характеризуючи особливості вияву обдарованості у дошкільному віці, автори підкреслюють, що педагог, який працює з інтелектуально обдарованими дітьми, повинен володіти певними професійними та особистісними якостями. Серед них особливо варто виокремити такі, як неупередженість, творчий, нетрадиційний особистий світогляд, знання обдарованої дитини, її потреб та інтересів, розвинений інтелект та широкі інтереси, емоційну стабільність, врівноваженість, гнучкість, динамічність поведінки, здатність переглядати свої погляди, самовдосконалюватися; почуття гумору, здатність ставитися до дитини не лише як до носія обдарованості, а як до особистості з її сильними та слабкими сторонами тощо [1].

Психологічні аспекти готовності вихователів дошкільних закладів до роботи з обдарованими дітьми досліджує Н. Довгань [5]. Автором визначила структуру психологічної готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми, яка містить мотиваційну складову – групи мотивів, що активізують вихователів до роботи з обдарованими дітьми; когнітивну складову – комплекс знань щодо психологічних особливостей обдарованими дітьми та особливостей роботи з ними; операційно-регулятивну складову – комплекс умінь і навичок, необхідних для ефективної роботи вихователів з обдарованими дітьми; особистісну складову – сукупність індивідуально-особистісних якостей вихователя, необхідних для ефективної роботи з обдарованими дітьми. Вчена також обґрунтовує умови розвитку психологічної готовності вихователів ДНЗ. Зокрема, наголошує на важливості розвитку у вихователів мотивації до підтримки обдарування в кожній дитині, актуалізації особистісних характеристик вихователів, які забезпечують ефективну навчально-виховну взаємодію з обдарованими дітьми, та сприяння самопізнанню та самоприйняттю власної особистості як вихователя обдарованих дітей. Рівень готовності вихователів до роботи з обдарованими дошкільниками залежить, на думку Н. Довгань, від наявності у педагогів знань щодо психологічного змісту обдарованості, специфіки обдарованих дітей та особливостей роботи з ними та набуття досвіду використання у власній педагогічній діяльності ефективних прийомів і засобів роботи з обдарованими дітьми [5].

Цікаві у контексті аналізованого нами питання думки висловлені американськими дослідниками, авторами книги «Обдаровані діти» [8]. Зокрема, в пропонованій ними програмі «Astor» для інтелектуально обдарованих дітей дошкільного та молодшого шкільного віку наголошується на таких важливих для педагога, що працює з обдарованими, якостях:

1) бути доброзичливим і чутливим, розбиратися в особливостях психології обдарованих дітей, відчувати їхні потреби та інтереси;

2) мати високий рівень інтелектуального розвитку, широке коло інтересів і умінь; бути готовим до виконання найрізноманітніших обов'язків, пов'язаних з навчанням обдарованих дітей;

3) мати живий і активний характер, володіти почуттям гумору (але без схильності до сарказму);

4) мати творчий, можливо нетрадиційний особистісний світогляд, проявляти гнучкість, бути готовим до перегляду своїх поглядів і постійного самовдосконалення;

5) володіти хорошим здоров'ям і життєвою стійкістю;

6) мати досвід роботи у закладах для дітей молодшого шкільного чи дошкільного віку (в тому числі важливий і досвід виховання власних дітей);

7) мати окрім педагогічної ще яку-небудь освіту;

8) мати спеціальну післявузівську підготовку до роботи з обдарованими дітьми і бути готовим до подальшого набуття спеціальних знань [8, с. 236-237].

Американські фахівці в галузі підготовки кадрів для навчання обдарованих дітей наголошують, що основу психологічної готовності педагога до роботи з обдарованими вихованцями складають, у першу чергу, особистісні якості педагога. Проте важливими є й професійні вміння. Зокрема, вони виокремлюють:

1) уміння будувати навчання у відповідності з результатами діагностичного обстеження дитини;

2) уміння модифікувати навчальні програми;

3) уміння стимулювати когнітивні здібності учнів;

4) уміння працювати за спеціальним навчальним планом;

5) уміння консультувати вихованців, їхніх батьків [8, с. 242].

Отже, аналіз доводить, що для успіху роботи, спрямованої на виявлення, підтримку та розвиток дитячої обдарованості, педагог дошкільного закладу повинен володіти цілим комплексом професійних та особистісних якостей, які складають основу його психологічної та професійної готовності до цієї роботи. Проте значно менш дослідженим є питання щодо можливості формування готовності до роботи з обдарованими дошкільниками на етапі вузівського навчання майбутнього вихователя.

Метою цієї статті є обґрунтування педагогічних умов, форм та методів формування у майбутніх вихователів дошкільного закладу професійних та особистісних якостей, важливих для роботи з обдарованими дітьми.

Розглядаючи визначену проблему, виходимо з припущення, що готовність педагога працювати з обдарованими дітьми визначається наявністю у нього теоретичних знань і практичного досвіду, які лягли б в основу особливої особистісної позиції вихователя у ставленні до обдарованої дитини. Її важливими компонентами є: власна позитивна Я-концепція; прийняття обдарованої дитини такою як вона є, любов та доброзичливе ставлення до неї; налаштованість на пізнавальне спілкування і співробітництво з дитиною; підтримка та розвиток інтересів дитини до пізнання різноманітних сторін навколишньої дійсності; відкритість до будь-яких форм дитячої творчості. Переконані, що ця особистісна позиція закладається саме у період професійного становлення педагога, набуття ним фахових компетенцій, тобто у період вузівського навчання.

Створена програма [3] підготовки майбутніх педагогів до роботи, спрямованої на підтримку та розвиток дитячої обдарованості, апробовувалася в процесі викладання навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей», передбаченої освітньою програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Дошкільна освіта». Основним завданням курсу є закладання теоретичної основи для вироблення у завітраних вихователів власного погляду на їх роль у розвитку здібностей кожного вихованця, формування готовності до виявлення обдарованих дітей та впевненості у можливостях розвитку дитячих обдарувань в умовах дошкільного закладу. Щоб досягти поставленої мети, працюючи зі студентами магістратури,

які, фактично, вже є фахівцями у галузі дошкільної освіти (мають диплом бакалавра або спеціаліста), володіють певним досвідом роботи з дітьми дошкільного віку, здобутим під час педагогічної та виробничої практики, перевагу надаємо інтерактивним формам та методам навчальної і самостійної роботи студентів. Вважаємо це головною педагогічною умовою формування у майбутніх вихователів готовності до роботи з обдарованими дошкільниками.

Вивчення навчальної дисципліни починаємо не з традиційної лекції, а з заняття, яке можна назвати лабораторним. Його метою є проведення своєрідної діагностики, яка допомагає визначити уже сформовану в процесі вивчення педагогіки, психології, інших дисциплін бакалаврської програми особисту позицію щодо виховання обдарованих дітей. На перший погляд, методики роботи традиційні: анкета з відкритими запитаннями та методика «Діти очима вихователя» (автори В. Петровський, О. Бодрова та В. Слуцький [10, с. 28-31]). Однак колективний аналіз відповідей спонукає студентів до само- та взаємооцінки, допомагає не лише викладачу, а й самими студентам краще оцінити рівень уявлень про дитячу обдарованість, власне ставлення до цього феномена; практичний досвід спілкування з обдарованими дітьми, їх навчання та виховання. Цікавими для подальшої організації самостійної роботи студентів є відповіді на питання стосовно їхнього ставлення до власних здібностей та усвідомлення ними можливих шляхів їх розвитку.

Відзначимо, що студенти, як правило, виявляють значний інтерес до проблеми виховання здібних та обдарованих дітей, про що свідчить високий відсоток ствердних відповідей на питання «Чи хотіли б Ви, щоб у вашій групі були обдаровані дошкільнята?». При цьому приблизно 85 % майбутніх магістрів дошкільної освіти виявляють реальне розуміння відповідальності та складності цієї роботи. Часто натрапляємо на думку, що робота з обдарованими вихованцями є стимулом для самовдосконалення педагога, розвитку його власних педагогічних та інших здібностей. Зауважують студенти й те, що з обдарованими дітьми цікавіше працювати, ніж з дітьми середнього рівня розвитку. Слід визнати також, що на кожному курсі буває приблизно 10-15 % студентів, які не мають бажання працювати з обдарованими дітьми. При цьому головними мотивами виступають небажання розриватися між фронтальною роботою з усією групою та індивідуальною роботою з цим вихованцем, побоювання великої відповідальності та складності цієї роботи та низька оцінка своїх знань та можливостей. Зрозуміло, що саме у цієї частини студентів надзвичайно важливою сформувати позитивну Я-концепцію, впевненість у собі, підвищити інтерес до самовдосконалення.

Основною формою подання теоретичного матеріалу (ознайомлення з історією поглядів на обдарованість як психологічний феномен, концепціями обдарованості, її типологією, технологіями інтелектуального та творчого розвитку обдарованих дітей тощо) залишається лекція, незважаючи на її гостру критику як пасивної форми навчання. Лекції є однією з найдавніших та найпоширеніших форм викладання у вищій школі, курси лекцій синтезують великий обсяг знань, який викладач подає в опрацьованому вигляді. Але традиційні лекції не задовольняють попит студентів, тому їм необхідно надати інтерактивного характеру, що забезпечить активну участь студентів у навчальному процесі. Зокрема, у випадку, коли викладання ведеться на порівняно невеликому потоці, лекцію можна побудувати у формі інтерактивної дискусії. Наприклад, аналізуючи проблему вибору концептуальної моделі та основної стратегії організації роботи з обдарованою дитиною, лектор пропонує студентам співставити «плюси» та «мінуси» кожної з концептуальних моделей, приміряючи їх до реалій сучасної української школи чи дошкільного закладу, знайти аргументи, які б переконали опонентів у перевагах обраної стратегії роботи з обдарованими дошкільниками. Щоб стимулювати активність кожного, допомогти подолати нерішучість та деяку інертність, які, як правило, панують у фронтальних та групових формах навчальної роботи, можна скористатися прийомом «конвертної атаки». Студенти отримають змогу письмово сформулювати свою відповідь на поставлені питання («Для якої із відомих концептуальних моделей, на їхню думку, в дитячому садку наявні найкращі умови?» та «Яку із стратегій навчання обдарованих дітей ми готові використовувати, а яку – ні?»), після чого

відповіді збирають до великого конверта. Далі варіанти відповідей озвучуються лектором і відбувається активне обговорення кожної думки.

Оскільки для формування у майбутніх вихователів готовності до роботи з обдарованими дітьми важливо не лише навчити студентів отримувати готову інформацію, а й спонукати їх до самостійного пізнання, відкриття педагогічних істин, постійних творчих пошуків, деякі лекційні заняття варто замінити на такі, що повністю будуть побудовані на само- та взаємонавчанні. Таку можливість дає використання методу «ажурної пилки». Проілюструємо його використання для опанування студентами теоретичними аспектами теми «Виявлення обдарованості та здібностей дітей». Схему методу «ажурної пилки» представлено на рис. 1.

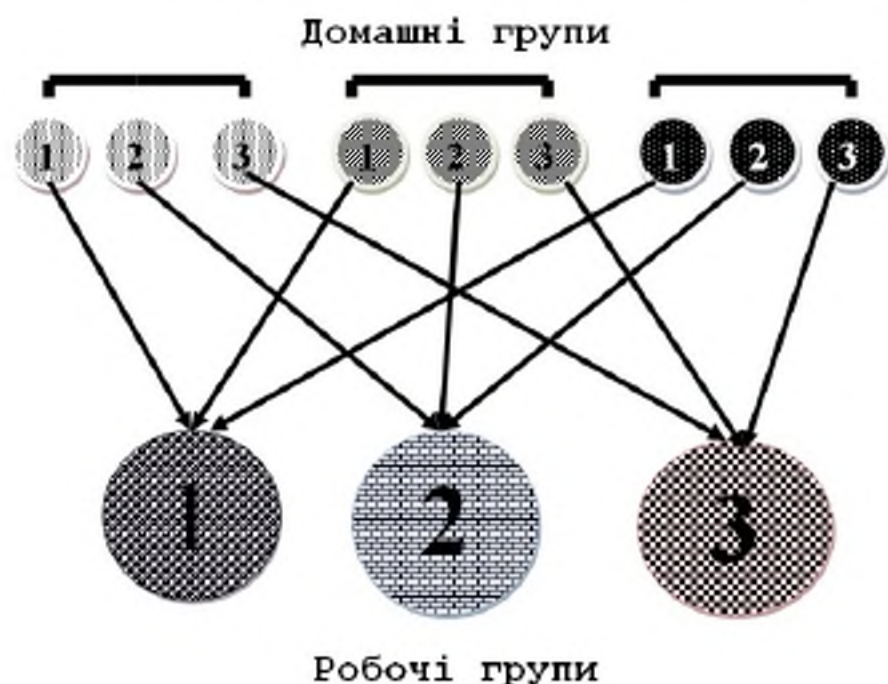

Рис. 1. Схеми методу «ажурна пилка»

Як бачимо зі схеми, навчальна група попередньо розподіляється на так звані «домашні групи». Кількість учасників «домашньої групи» має відповідати кількості питань, що входять до змісту теми. Оскільки у названій темі виокремлені три основних питання: 1. Принципи проведення діагностики та здібностей дітей в дошкільному закладі. 2. Методи діагностики рівня інтелектуального розвитку дитини дошкільного віку: «R. Kettle CF-test» («Культурно вільний тест Р. Кеттела») та «Raven's Progressive Matrices» («Прогресивні матриці Равена»). 3. Діагностика творчого потенціалу дитини дошкільного віку, тести креативності П. Торренса («The Minnesota Tests of Creative Thinking»), у домашніх групах по три студенти. Відповідно до схеми «ажурної пилки» із «домашніх» створюються «робочі групи», кожна з яких на основі наданих викладачем матеріалів самостійно опановує зміст відповідного питання. Наступний етап роботи – повернення у «домашні групи» та взаємонавчання, у результаті якого усі студенти групи отримують можливість виявити пізнавальну і творчу активність.

Інтерактивного характеру традиційним лекціям та семінарським заняттям надає також використання сучасних інформаційних технологій. Підготовка презентаційних програм, мультимедійних лекцій потребує неабияких зусиль, істотної підготовки. У вирішенні цього питання може бути цікавою співпраця студентів і викладачів. Ефективною є така модель підготовки мультимедійних лекцій: оскільки студенти зазвичай швидше опановують сучасні комп'ютерні технології, вони по чергові готують мультимедійний супровід лекції спільно з викладачем, що сприяє взаємозбагаченню, взаємному навчанню студента і викладача, зростанню інтелектуального рівня, побудові партнерських стосунків, академічної єдності.

Розвитку творчих та педагогічних здібностей студентів сприяє також робота над мультимедійним проектом «Життя видатних дітей». Використавши самостійно дібрані матеріали, кожен студент повинен підготувати повідомлення про одного з діячів світової науки чи культури, чия обдарованість виявилася вже в дитячому віці. Цінність цієї форми роботи у тому, що підготовка проекту вчить аналізувати умови життя та виховання обраної особистості, визначати фактори, які найсильніше вплинули на ранній вияв її обдарованості. Захист проекту може організовуватися і як підсумкове практичне заняття чи залік, і як виступ студентів магістратури перед студентами бакалаврського рівня, скажімо у вечірні години у студентському гуртожитку. Форма доповіді різноманітна: від традиційного академічного реферату до ліричного есе чи жартівливого вірша. Сучасні технічні засоби дозволяють під час захисту проекту не лише супроводжувати свій виступ слайдовою презентацією, а й створювати відеофільми, презентаційні ролики і навіть долучати когось до виступу в режимі відеоконференції.

Отже, вихователів, готовому до роботи з обдарованими дітьми, має бути притаманна позитивна Я-концепція (впевненість у собі), зрілість та емоційна стабільність, прийняття обдарованої дитини такою як вона є, любов та доброзичливе ставлення до неї; налаштованість на пізнавальне спілкування і співробітництво з дитиною; підтримка та розвиток інтересів дитини до пізнання різноманітних сторін навколишньої дійсності; відкритість до будь-яких форм дитячої творчості. Формування цих якостей у майбутніх вихователів можливе за умови використання у роботі зі студентами інтерактивних методів навчання.

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. ред. та упорядник Олена Леоніївна Кононко. – К. : Світич, 2008. – 403 с.
2. Белова Е.С. Одаренность малыша: раскрыть, понять, поддержать: Пособие для воспитателей и родителей / Елена Сергеевна Белова; АПСН. Московский психолого-соц. ин-т. – Москва : МПСИ: Флинта, 1998. – 144 с.
3. Горобаха Н.М. Виховання обдарованих дітей: методичний комплекс / Наталія Михайлівна Горобаха. – Рівне : РДГУ, 2016. – 76 с.
4. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
5. Довгань Н.О. Розвиток психологічної готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми: автореферат дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Наталія Олександрівна Довгань; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2013. – 18 с.
6. Ищенко И.П. Соотношение интеллектуальной и творческой одаренности у детей 4-6 лет: автореферат дис. ... канд. психол. наук по специальности 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология / Ирина Поликарповна Ищенко. – М., 1993. – 16 с.
7. Матюшкин А. Концепция творческой одаренности / Алексей Михайлович Матюшкин // Вопросы психологии. – 1989. – № 6. – С. 29-33.
8. Одаренные дети: Пер. с англ. / Под общей редакцией Г.В. Бурменской и В.М. Слущкого; Предисл. В.М. Слущкого. – М. : Прогресс, 1991. – 376 с.
9. Савенков А.И. Одаренный ребенок дома и в школе / Александр Ильич Савенков. – Екатеринбург : У-Фактория, 2004 – 246 с.
10. Учимся общаться с ребёнком: Руководство для воспитателя детского сада / Вадим Артурович Петровский, Алла Михайловна Виноградова, Любовь Матвеевна Кларина и др. – М. : Просвещение, 1993. – 191 с.

The article discusses the problem of formation of future preschool teachers' willingness to work with gifted children. The author defines the content of preparation of educators to the detection and learning gifted children. Willingness of teachers to work with gifted children is determined by the presence of their

theoretical knowledge and practical experience that would lay the basis for a special personal educator positions in relation to a gifted child. The teacher who works with the intellectually gifted children should have professional and personal qualities, such as positive self-concept, self-confidence, maturity and emotional stability, developed intellect and broad interests, unconventional personal ideology, etc.

The purpose of this article is the substantiation of pedagogical conditions, forms and methods of formation of future pre-school educators' professional and personal qualities that are important for working with gifted children. The previous survey indicates that 85% of students are willing to work with gifted children. However, 10-15% of the students do not have a desire to work with gifted children. The author argues that the main pedagogical condition for the training of future educators to work with gifted preschoolers are using interactive methods of teaching students in the process of teaching educational subjects «Education for gifted children». It is important not only to teach students get ready information, but also encourage them to self-knowledge. The author points out that traditional lectures do not satisfy the demand of students, so they should be given the interactive nature that will ensure the active participation of students in the learning process. You can build a lecture in the form of interactive discussions, multimedia presentations, the method of «openwork saw». Development of creative abilities of students and teachers also contributed to the work on the multimedia project «Life of outstanding children».

Key words: giftedness, willingness, self-concept, interactive teaching methods, interactive discussion, method of «openwork saw», multimedia lecture.

УДК 371.132/.373.2/.3.032(045)

Тетяна Іщук, Надія Мазуренок
Tetiana Ishchuk, Nadiia Mazurenok

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL OBSERVATION AS THE CONDITION OF PROVIDING OF CONTINUITY OF PRE-SCHOOL AND PRIMARY EDUCATION

Педагогічну спостережливість фахівців сфери освіти розглянуто як складну динамічну якість, яка розвивається в процесі професійної та практичної підготовки. У статті проаналізовано підходи науковців до розкриття змісту поняття, обґрунтовано значимість педагогічної спостережливості у професійній діяльності вихователів та вчителів початкових класів. Аргументовано, що її сформованість є важливою умовою забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти.

Ключові слова: професійна діяльність, особистість, педагогічна спостережливість, наступність, дошкільна освіта, початкова освіта.

Зміни державної політики в галузі дошкільної та початкової освіти, підвищення вимог до професійної компетентності педагогів зумовлюють необхідність розвитку комплексу професійно важливих якостей на етапі фахової підготовки до педагогічної діяльності. Серед них важливе значення має педагогічна спостережливість, яка, виступаючи основою пізнання й розуміння індивідуальної неповторності дитини, стає запорукою гуманізації та індивідуалізації освітнього процесу, визначає успішність, ефективність і результативність педагогічної діяльності. Розв'язання проблеми розвитку професійної спостережливості відповідає запитам